

Dr. Semra FIRINCI

TÜRK HUKUK DÜZENİNDE BİYOETİK KURULLAR

**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026**

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1315
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/65

Kitap Adı: Türk Hukuk Düzeninde Biyoetik Kurullar
Book Title: Bioethics Committees in Turkish Legal System
ISBN: 978-625-8585-61-2
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786258585612

Yazar(lar) | Author(s): Dr. Semra FIRINCI | orcid.org/0009-0000-9211-8281
Kurum | Institution: Bağımsız Araştırmacı | Independent Researcher

Konu Kategorisi | Subject Categories: Tıp Hukuku | Medical Law

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 148

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs 2026 | May 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye
Mizanpaj | Layout: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

Aileme

ÖNSÖZ

“Türk Hukuk Düzeninde Biyoetik Kurullar” başlıklı bu çalışmanın özünü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı yüksek lisans programı nezdinde tamamlanmış ve 24.07.2013 tarihinde Prof. Dr. Saibe Oktay Özdemir, Prof. Dr. Cemil Kaya, Prof. Dr. Sevtap Metin, Doç. Dr. Selman Dursun ve Doç. Dr. Gülay Arslan Öncü’den oluşan jüri önünde savunularak oybirliği ile başarılı bulunmuş yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Tezin savunulduğu tarihten basıma hazırlanma tarihine kadar aradan geçen zamanda Türk hukuk düzeninde meydana gelen mevzuat değişiklikleri ile literatürde ortaya çıkan gelişmelerin esere yansıtılması dışında eserin özüne esaslı bir müdahalede bulunulmamıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin emeği geçmiştir. Öncelikle çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, içinden çıkamadığım her hususta değerli görüşleri ile yolumu aydınlatan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Sevtap Metin’e içten teşekkürlerimi sunarım.

Beni bu konuda çalışmaya yönlendiren kürsü hocam Sayın Prof. Dr. Saibe Oktay Özdemir’in çalışmanın hazırlanması aşamasında bana verdiği destek bu çalışma bakımından var edici nitelikte olmuştur. Hocama bu çalışmaya verdiği emek ve en önemlisi bana duyduğu güven için ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca kürsü hocam Sayın Prof. Dr. Gülçin Elçin Grassinger’e birlikte çalıştığımız süre boyunca bana verdiği manevi destek için çok teşekkür ederim.

Yine değerli vaktini ayırıp çalışmanın idare hukuku ile ilgili bölümlerini okuyarak, bu bölümlerin eksiklerini tamamlamama yardımcı olan Sayın Prof. Dr. Cemil Kaya’ya teşekkür ederim.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde çalıştığım süre boyunca bana güvenip zor zamanlarda yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Nil Karabağ’a, Doç. Dr. Gülay Arslan Öncü’ye ve Dr. İpek Güleç’e içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca zor zamanları paylaştığım Dr. İrem Burcu Özkan’a teşekkür ederim.

Birlikte çalıştığımız süre boyunca yardımlarını esirgemeyen ve beraber çalışmaktan zevk aldığım başta Prof. Dr. Mehmet Tufan Öğüz olmak üzere medeni hukuk anabilim dalında görev yapan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma içten teşekkürlerimi sunarım. Yine bu çalışmanın yazılması sürecinde bana destek verip, yükümü hafifleten Dr. Öğr. Üyesi Cahit Günel’e ve Doç. Dr. Barış Demirsatan’a teşekkür ederim.

VI

Kuşkusuz teşekkürün en büyüğü hiçbir fedakarlıktan kaçınmayarak, binbir güçlükle bu günlere gelmemi sağlayan ailemedir. Bu çalışma, hayatımın her döneminde desteklerini hissettiğim kıymetli babaannem Havva Karabacak'a, değerli babam Hasan Karabacak'a, fedakar annem Havva Karabacak'a ve sevgili kardeşim Esra'ya en derin sevgim ve teşekkürlerimle ithaf olunur. Son olarak tanıştığımız günden bu yana her koşulda yanımda olmaktan vazgeçmeyen, hayatın iyi kötü her anını paylaştığım sevgili eşim Eyüp Fırıncı'ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın basımı ve yayımını üstlenen Filiz Kitabevi'ne, sayın Oğuzhan Oruç'un şahsında teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ETİK KURULLAR: TÜRLERİ, AMACI, TARİHÇESİ

I. Genel Olarak Etik, Biyo-Etik ve Biyo-Tıp Etiği.....	3
II. Etik Kurulların Türleri ve Amacı.....	5
A. Etik Kurulların Türleri	5
B. Etik Kurulların Amacı/İşlevi.....	6
1. Araştırma Etik Kurulları	6
2. Hastane Etik Kurulları.....	9
III. Etik Kurulların Tarihçesi	11
A. Araştırma Etik Kurulları Bakımından İnceleme	11
1. Araştırma Etik Kurullarına İhtiyaç Duyulması Bağlamında İnsan Üzerinde Deney	11
a. İnsan Üzerinde Yapılan Deneylerin Tarihçesi	11
b. II. Dünya Savaşı'nın Konumuz Bakımından Önemi.....	13
2. II. Dünya Savaşı Sonrasında Yapılan Düzenlemeler ve Araştırma Etik Kurullarının Ortaya Çıkışı	16
B. Hastane Etik Kurulları Bakımından İnceleme.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

ETİK KURULLARIN OLUŞUMU VE İŞLEYİŞİ İLE İLGİLİ İLKELER

I. Uluslararası Hukuk ve Mukayeseli Hukukta Etik Kurullar	21
A. Uluslararası Belgelerde Etik Kurullar	21
1. Biyoetik ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi	21
2. Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyo-tıp Sözleşmesi	23
3. İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Biyomedikal Araştırmalara İlişkin Ek Protokolü	26
4. Avrupa Birliği Düzlemindeki Uluslararası Belgeler	27
B. Mukayeseli Hukuk Bakımından İnceleme	30
1. Araştırma Etik Kurulları Bakımından İnceleme	30
a. Amerika Birleşik Devletleri	30
b. Birleşik Krallık	32
c. Almanya	35
2. Hastane Etik Kurulları Bakımından İnceleme	36
a. Amerika Birleşik Devletleri	36
b. Birleşik Krallık	38
c. Almanya	39
II. Türk Hukuku Bakımından İnceleme	40
A. Türk Hukuk Düzeni ve Uygulamasında Etik Kurullar	40
1. Araştırma Etik Kurulları	40
2. Hastane Etik Kurulları	47
B. Etik Kurul Üyeleri	50
1. Araştırma Etik Kurullarında Üyeler	52
2. Hastane Etik Kurullarında Üyeler	55
III. Etik Kurulların Karar Verirken Dikkate Aldığı İlkeler	56
A. Genel İlkeler	56
1. İnsan Onuruna Saygı	56
2. İnsanın Önceliği	57
B. Biyo-tıp Etiğinin Temel İlkeleri	58

1. Özerkliğe Saygı.....	59
a. Genel Olarak	59
b. Aydınlatılmış Onam.....	61
(1) Genel Olarak	61
(2) İnsan Üzerinde Deney Bağlamında Aydınlatılmış Onam	63
(3) Etik Kurul Kararlarında Aydınlatılmış Onam.....	67
2. Yararlılık	68
3. Zarar Vermeme	69
4. Adalet	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ETİK KURUL KARARLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE SORUMLULUK

I. Etik Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği.....	73
A. Araştırma İzni Başvurusunda Etik Kurul Kararlarının Yeri	74
B. İdari İşlem Olarak Etik Kurul Kararları	75
1. Etik Kurul Kararlarının İcrailiği Meselesi.....	75
a. Genel Olarak İcrailik.....	75
b. Mülga ve Mevcut Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Etik Kurul Kararlarının İcrailiği	78
2. Kararların İcrailiği Meselesinin Sonuçları	82
C. Etik Kurul Kararlarının Bağlayıcılığı.....	85
1. Başvuru Sahipleri Bakımından Bağlayıcılık	86
2. Sağlık Bakanlığı'nın Vereceği Karar Bakımından Bağlayıcılık	87
D. Etik Kurul Kararlarının Denetimi	88
1. Kararların Takibi.....	88
2. Etik Kurul Kararlarına Karşı Başvurulabilecek Hukuki Yollar	90
E. Etik Kurulların Denetimi	92
F. Hastane Etik Kurul Kararları Bakımından İnceleme	93
II. Etik Kurulların/Kurul Üyelerinin Sorumluluğu	94
A. Genel Olarak	94
B. İdare Hukuku Bakımından Sorumluluk	98

1. Genel Olarak Tam Yargı Davaları	98
2. Etik Kurulların Sorumluluğu Bağlamında Tam Yargı Davaları.....	99
C. Etik Kurul Üyelerinin Haksız Fiil Sorumluluğu	103
1. Genel Olarak Haksız Fiil Sorumluluğu	103
2. Etik Kurul Üyelerinin Haksız Fiil Sorumluluđunun Şartları	105
a. Hukuka Aykırı Fiil	105
b. Kusur.....	107
c. Zarar	112
d. Nedensellik Bađı.....	113
D. Hastane Etik Kurulları Bakımından Sorumluluk	116
1. Haksız Fiil Sorumluluğu	116
2. Sözleşmesel Sorumluluk	118
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
COREC	: Central Office for Research Ethics Committees
c.	: cümle
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
EİHB	: Evrensel İnsan Hakları Bildirisi
HEK	: Hastane Etik Kurulu
İKU	: İyi Klinik Uygulamalar Dergisi
IRB	: Institutional Review Board
KhukA	: Kamu Hukuku Arşivi Dergisi
Par.	: Paragraf
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
UK	: United Kingdom
UKCEN	: United Kingdom Clinical Ethics Network
US	: United States
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume